הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר משפטים

שער המלך על משנה תורה, הלכות שכירות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות שכירות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-שכירות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק יג 4
הלכה ג 4

פרק יג

הלכה ג

ישראל הדש כו'. כתב ה"ה ופרש"י הבעלים שאמרו חסום פרתי ודוש בה תבואה שלך כו' ולאו דוקא תבואה שלך דאפי' בתבואה שלי כו' כתב הרב ל"מ ז"ל תכונת דבריו שלדעת רש"י ז"ל אם הדישה של ישראל עובר הישראל עליו בלאו אפי' דשה הגוי ואע"ג דקי"ל אשלד"ע ועוד דאין שליחות לגוי אפי"ה כיון שהפרה והדישה של ישראל חשיב כאילו עשאו הוא בעצמו וזה מוכרח ממה שפרש"י דהברייתא מיירי בדישה של גוי ולמה לא פי' אפי' בדישה של ישראל אלא ודאי דס"ל דבדישה של ישראל עובר עליה וכתב עוד שכן הוא דעת הטור ז"ל דמ"ש בסי' של"ז דישראל הדש בפרתו של גוי אפי' אם הדישה של גוי עובר עליה וק' בהו מנ"ל ואמאי לא נימא דישראל הדש בפרתו של גוי עובר עליה דקתני בברייתא מיירי בדישה של ישראל אלא משום דס"ל דגוי הדש בפרתו של ישראל והדישה של ישראל עובר עליה דמהשתא ע"כ כי קתני בברייתא ישראל הדש כו' עובר עליה בדישה של גוי מיירי דאי בדישה של ישראל פשיטא ומכ"ש דרישא נפקא את"ד והנה מה שהקשה מדקי"ל אשלד"ע נראה דל"ק דאיכא למימר דס"ל לרש"י דבשליח גוי לכ"ע יש שלד"ע ואפי' לרב סומא משום דדמי לחצר דבע"כ מותיב וכמ"ש הרב מש"ל ז"ל פ"ה מהלכות מו"ל וכבר כתבתי שם בזה באורך ומה שהקש' מדקי"ל אין שליחות לגוי עיין מ"ש הרב מח"א ז"ל ה' שלוחין דבפועל גוי יש שליחות לגוי משום דיד פועל כיד בע"ה וא"כ ה"נ כששכרו לדוש בה תבואתו חייב מה"ט מיהו מה שיחס סברא הלזו להטור ז"ל תמה אני שהרי הטור ז"ל כתב לעיל מזה וז"ל גוי הדש בבהמת ישראל מעצמו שלא אמר לו ישראל כו' אין בו איסור אפילו אם הדישה של ישראל אם הוא שלא בפני כו' ואם אמר לו חסום פרתי ודוש בה מבעיא לן כו' הרי בהדייא דס"ל דאפי' בדישה של ישראל אינו עובר עליה ואין בו איסור אלא משום אמירה לגוי ולכך כתב דכל שעשה גוי מעצמו אין כאן איסור ואפילו בשידוע לו לישראל וכמ"ש הפרישה ובהא כתב דבאמר לו מבעיא לן מבואר דאדינא דרישא דקתני אינו עובר קאי ולפי דעת הל"מ דכל שהדישה והפרה של ישראל חשיב כאלו עשאו הוא בעצמו ומן התורה עובר עליה א"כ אפילו עשאו גוי מעצמו פשיטא ודאי דיש בו איסור כל שהישראל יודע ומה שהכריח ממ"ש הטור דישראל הדש בפרתו של גוי אפילו בדישה של גוי עובר עליה נראה דלק"מ דסבירא ליה להטור דברייתא סתמא קתני עובר עליה משמע אפילו בדישה של גוי ואם איתא אדתני רישא גוי הדש כו' אינו עובר ליפלגו וליתני בדידה בישראל הדש בפרתו של גוי בין אם הדישה של ישראל לדישה של גוי וכן מבואר בשיטה מקובצת למוהר"ב ז"ל

שכתב דין זה שכתב הטור משם הראב"ד ומבואר שם שהוא מפרש רישא דנכרי הדש כו' בשאמר ישראל חסום פרתי ודוש בה תבואתי ושלא כפרש"י ואפי"ה כתב דעובר עליה דקתני סיפא מיירי בדישה של גוי ומן האמור בזה מבואר דמ"ש הטור ופרש"י דהבעיא היא אפי' אמר דוש בה תבואה שלך לאו למימרא דבדישה של ישראל עובר עליה כמ"ש הל"מ אלא כונתו לומר דל"מ בדישה של ישראל דמטי ליה הנאה דמספ"ל אי אמרינן לגוי שבות אלא אפי' בדישה של גוי נמי מספ"ל ולאפוקי מדעת התוספות וה"ה דבדישה של גוי פשיטא דשרי ומה שהוצרך רש"י לומר דבעיא דמהו שיאמר לגוי חסום כו' מיירי בדישה של גוי כבר יישב הר"ן ז"ל עיין למוהר"ב דהוכרח לפ' כן משום דאי מיירי בדישה של ישראל מאי אירי' פרתי אפילו פרה של גוי נמי יע"ש וראיתי להרב ח"ה ז"ל שכתב וז"ל יראה מפירושו דדוקא בדישה של גוי מבעיא לן אבל בדישה של ישראל לא קא מבעיא ליה ובנ"י מצאתי (בנ"י שלפנינו לא נמצא כתוב זה) וז"ל והא דלא פשטינן לה מדתניא במ"ק ושאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה כו' והרב היה מחלק דהתם מיירי לעשות מלאכתו של ישראל אבל הכא מבעיא לן בדוש בה דישה שלך אבל תימא מאי מייתי מהלין תורי כו' יע"ש ויש לתמוה עליו דאדקשיא ליה מהא דמייתי מהלין תורי אמאי ל"ק ליה ממאי דפריך מקמי הכי מברייתא דקתני נכרי הדש כו' מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא ואמאי לא משני דברייתא אירי בדישה של ישראל וי"ל:

ודע שלדעת רש"י דס"ל דבאומר חסום פרתי ודוש בה דישה שלך יש בזה משום איסור אמירה לגוי הקשה הר"ן ממאי דתניא במכילתא יכול לא יעשה הגוי מלאכתו ת"ל ששת ימים כו' ותירץ דלא דמי דהתם אינו עושה הגוי בשל ישראל כלום אבל זה שאומר לו חסום פרתי הרי הוא אומר לו שיעשה מלאכת איסור בפרתו יע"ש ולפי דבריו למדנו דבאומר חסום פרתך ודוש בה דישה שלך פשיט' דשרי אף לדעת רש"י ואולם לדעת ר"י והרא"ש ז"ל שכתבו דדוקא באומר לגוי אכול נבלה מותר משום דהישראל עצמו יכול ליתן לו נבלה בפיו אבל לומר לגוי הילך בשר ובשל אותו לצורכך אסור אם כן נראה דמהאי טעמא נמי אפי' באומר חסום פרתך ודוש דישה שלך אסור וכיון שכן קשה דמה יענו למכילתא הלזו ומצאתי להלבוש א"ח סימן ש"ה שכתב וז"ל אסור לומר לגוי בשבת הילך בשר ובשל לצורכך ואפי' אין מזונותיו עליו מכיון שהוא נותן לו ע"מ לבשלו אף על פי שמקנאו לגוי אבל מותר לומר עשה מלאכתך עכ"ד נראה דס"ל שאף ר"י והרא"ש לא כ"כ אלא דוקא כשהישראל נותן לו דבר בידים שיעשה מלאכה בשבת כמו הבשר לבשל והפרה לחסום אמנם כשאין הישראל נותן לו שום דבר מותר לד"ה לומר שיעשה מלאכת עצמו בשבת כיון שאינו נראה כשלוחו ואף שאינו יכול לעשות בידים ונראה

שהכריחו לומר כן כי היכי דלא תיקשי לי' המכילתא הנזכר וא"כ ה"נ באומר חסום פרתך ודוש בה דישה לכ"ע שרי ועיין בהרב מנחת כהן דקל"ג ובהרב ש"ך י"ד וכן נראה ממ"ש מוהר"י קורקוס פ"א מהלכות כלאים שכתב אמ"ש רבינו שם ומותר לומר לגוי לזרוע כלאים מיירי באומר לו שיזרע בתוך שדהו של גוי וע"כ ל"מ לן אלא דוקא באומר חסום פרתי שפרתו של ישראל ולדעת רוב המפ' גם הדישה היא של ישראל כו' אבל בזורע גוי וגם השדה של גוי אף אם הוא בשליחות ישראל ולצורכו מותר א"ד יע"ש: אך ק"ל לפי זה ממ"ש התוספות בד"ה חסום בס"ד וז"ל ומהירושלמי דהנזיקין גבי מחזיקין ידי נכרי בשביעית דקאמר דא"ל חרוש בה טבאות ואנא נסיבנא לך מינך בתר שביעית אור"י דאין ראיה דהתם לפי שהתחיל כבר לחרוש כו' וכונתם מבוארת לומר דמההיא דשרינן לומר לגוי לחרוש בזה אין ראיה לומר דמותר לומר הילך בשר ובשל לצורכך בשבת ושלא כדעת ר"י והשתא אם איתא דכל שאין הישראל נותן לו דבר לכ"ע שרי א"כ מאי ק"ל מההיא התם שאני דאין היש' נותן לו בידים כלום אלא אומר לו שיחרוש שדה שלו ולמה הוצרכו לומר דהתם לפי שהתחיל לחרוש ואפי' לכתחילה נמי מותר לומר לגוי שיחרוש שדה שלו וליכא למימר דהתם שאני דא"ל ואנא נסיבנ' לך מינך בתר ז' דהו"ל כעושה מלאכה לצורך ישראל דהא ליתא דא"כ מאי אין ראיה שכתבו והלא אפי' למאן דס"ל דהילך בשר ובשל לצורכך מותר מ"מ מודה מיהא כל שעושה לצורך ישראל אסור לכ"ע וא"כ בפשיטות הו"ל להקשות דהיכי שרינן אלא משמע ודאי דהא לא חשיב לצורך ישראל שהרי אינו סומך עליו ואינו אלא פטומי מילי בעלמא וכן ק' טובא לדברי הר"י קורקוס ז"ל שכתב שלדעת רבינו מותר לומר לגוי שיזרע כלאים בתוך שדה של גוי אף אם הוא בשליחות ישראל ולצורכו וקשה טובא שהרי בפ"ח מה' שמיטה ויובל דין ח' כתבו רבי' וז"ל מחזיקין ידי גוים בז' בדברים בלבד כגון שראהו חורש או זורע אומר לו תתחזק וכיוצא בדברים אלו כו' הרי מבואר מדבריו שרבינו ז"ל אינו פוסק כמ"ד בירוש' דא"ל חרוש בה כו' משום דתלמודא דידן פרק הנזקין נראה דפליגו כמ"ש הר"ש שם וכ"כ מוהר"י קורקוס ז"ל שם והשתא כל שהוא בשדהו של גוי אפילו לומר לו כן בהדיא שיחרוש ולצורך ישראל שרי כ"ש לומר תתחזק וכיוצא וצ"ע ועיין בהרמב"ן ס' בא שהביא דברי המכילתא הלז וכתב וז"ל ולפי דרכינו למדנו שלא גזרו באמירה לגוי אלא בשלנו אבל בשלו אומר לגוי ועושה וכן פירש"י בב"מ ע"כ והדבר תמוה שהרי לדעת רש"י אפילו חרישה של גוי אסור ואפי' אם נאמר שמעולם לא כתב רש"י אלא בחסום פרתי דעושה מלאכה בשל ישראל וכמ"ש הר"ן מ"מ זה לא מפורש בדבריו כדי שיכתוב עליו כן פירש"י ובר מן דין מדברי הרמב"ן ז"ל שהביא דברי מוהר"ב ז"ל מבואר שאין

דעתו לחלק בהכי כמו שיע"ש וצ"ע ועיין בס' פנים מאירות בשו"ת סי' ס' כתב הסמ"ג לאוין קפ"ד אמר לגוי כו' בעיא ולא איפשיט' הילכך אסור ואינו לוקה עכ"ד והרב מש"ל ז"ל תמה עליו בדידיה דלא איפשיטא הו"ל ספק דרבנן ולקולא יע"ש שהניחו בצ"ע ועיין בסמ"ג לאוין ע"ה הביאו מרן הב"י א"ח סי' רמ"ד הנראה שדעתו נוטה דאיסור אמירה לגוי הוי ד"ת וכ"כ הרב מ"ך והרב דת ודין סי' א' שזה דעת הסמ"ג ומ"ש בב"י בלשון סמ"ג ואף חסרה מעשה ט"ס הוא וצ"ל ואף מסרה מעשה וכן הוא בהדי' בלשון הסמ"ג והרב דת ודין לא ראה דברי הסמ"ג במקומן והלך בדרך רחוקה ליישב דבריו ע"ש ודו"ק: **ישב עליה קוץ בפיה כל זה וכיוצא בזה אסור ואינו לוקה כו'**. וכ"כ הטור סי' של"ח וכתב מרן הב"י ז"ל דאע"ג דמלקות בזה"ז ליכא נמשך הטור אחר לשון הרמב"ם והב"ח ז"ל כתב דהטור כתבו משום דנ"מ לענין לשלם ד' קבין לפרה ושלשה לחמור דאם היה חייב מלקות אין אדם לוקה ומשלם אבל אם אינו לוקה אם כן חייב לשלם כו' יע"ש ובאמת שדבריו תמוהים ולא ידענא מאי אידון ביה שהרי בחסימה אע"ג דלוקה משלם כמ"ש רבינו בדין הקדום והטור עצמו ומטעמא דמשעת משיכה חייב וכבר תמה עליו בזה הש"ך ז"ל סק"ב ויש ליישב דרכו עפ"י מ"ש בשיטה מקובצת למוהר"ב משם הרמ"ך וז"ל החוסם ודש משלם כו' מיהו היכא דלא משכה בעל התבואה לפרה אלא שהנהיגה בעליה עד הגרן בתוך התבואה נראה לומר דמלקות וחיוב מזונות באין כאחת ואינו משלם אלא לוקה עכ"ד וא"כ י"ל דלהכי כתב הטור דאינו לוקה משום דנ"מ לענין תשלומין היכא דלא משכה בעל התבואה דהוי מיתה ותשלומין כאחת אלא מיהו אכתי קשה דכיון דבעיא דגמר' היא ולא איפשיט' נראה ודאי דאינו משלם דהמוציא מחבירו ע"ה שהרי אי חייב מלקות אינו חייב בתשלומין ולא דמי למ"ש הטור משם הרמ"ה ברס"י של"ד דאם חסמו בע"כ שלומי משלם מילקא לא לקי דהתם שאני דמדינ' אינו חייב מלקות משא"כ הכא דס' הוי נר' ודאי דאינו חייב לשלם דהמע"ה ובר מן דין נר' דקשי' עליה מה שהקשה הש"ך ז"ל שם ועיין בש"ך סימן פ"ז ס"ק נ"ב ובשיטה מקובצת כתוב שם הבעי' הלזו משם הריטב"א וז"ל ובעיין לא איפשיט' כו' וכולהו אסור לכתחלה ומיהו לענין תשלומין בדיעבד פטור מלשלם דהמע"ה כו' יע"ש ודבריו סתומים במ"ש ופטור מלשלם שהרי ממ"נ חייב לשלם דאם אינו לוקה פשיט' דמשלם ואי אמרי' דלוקה הא בחסימה לכ"ע לוקה ומשלם ואולי שכונתו למ"ש ומיירי בשלא משכה בעל התבואה ויותר נ"ל שכונתו כלפי מ"ש מוהר"ב שם בדף צ"א שכתב אההיא דאמרינן התם ד' קבין לפרה וז"ל וא"ת אמאי משלם והא אי בעי הוה מיתב קמה פקיעי עמיר וא"כ בכך הוי סגי וי"ל דודאי אם לא חסמה הוה סגי בכך אבל השתא דחסמה קנסוהו ומשלם כמו

שאם היתה אוכלת מן הדישה ע"כ וא"כ נר' דהיינו מ"ש דפטור מן התשלומין כלומר שאינו חייב לשלם ד' קבין לפרה דדוקא היכא דעבר אחסימה קנסוהו ומשלם כמו שאם היתה אוכלת מן הדישה אמנם הכא כיון דספיקא הוי אינו חייב לשלם אלא פקיע עמיר והמע"ה ובהכי נתיישבו דברי הטור ז"ל כנ"ל: